

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.
Posamezna šte. 3 K.
Naročnina mes. 6 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo.

VOJNI INVALID

Posnina pla-
čana v gotovini.

Uredništvo
in upravnštvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasiilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

Pozdrav tovarišem sotrpinom.

Pozdravljeni tovariši, bratje v trpljenju, ki ste prišli, da nam pomagate v dosego pravic.

Pozdravljeni vsi, ki ste nesebični ljubezni do domovine krvaveli po bojnih poljanah in dali svoje zdravje za svobodo našega rodu.

Trpljenje, ki nas je združilo, je posvetilo bratsko ljubezen, ki danes plamti v nas.

Bratje, Srbi in Hrvatje, žrtve strašne vojne! Ko stopate na naša tla, bodite uverjeni, da ste prišli k domačemu ognjišču, da ste prišli z bratskimi srci v stik.

Sloga trpečih, oplamenitena z ljubeznijo in medsebojnim sočustvovanjem, bo med nami vez, ki bo premagala vse sile, delujoče zoper nas.

Vaša radost — naša radost, vaša bol — je naša bol.

V tem znamenju, tovariši vse Jugoslavije, dobrodošli, pozdravljeni nam na slovenskih tleh.

Kaj hočemo.

Odkar obstoja naša država, poteka že četrto leto — in vendar ne pridemo nikamor. Invalidsko vprašanje je še vedno samo nerešeno — vprašanje.

Pred leti smo upal, da si bo vsak državnik štel v svojo častno dolžnost napraviti iz vojnih žrtev čim preje polnovredne koristne člane človeške družbe. Danes vemo, da smo se krvavo varali. Doživeli smo pač že dejstvo, da je bil invalid, ki je na visokem mestu govoril resnico, stavljen pod policijsko nadzorstvo, doživeli smo tudi to, da so bili razni uradniki užaljeni, ker jim niso hoteli invalidi delati nezasuženih poklonov. Doživeli smo klavrno resnico, da so nam razni nepoklicani borci na polju socialnega skrbstva zaprli in poprodali naše domove. Vse to in še marsikaj smo doživeli. Zdaj smo teh dobrot siti. Siti smo fraz, obljub in groženj. Mi hočemo svoje pravice, mi hočemo invalidski zakon, tak zakon, ki bo v razumevanju našega položaja upošteval naše težnje in ščitil naše pravice.

V državi imamo zakon o redu in radu. Mi invalidi bi resno svetovali, da se ga najpreje drže gospodje, ki so visoko, mi nizki smo se ga že in se ga še, vendar ne vidimo uspehov.

Hočemo svoje pravice, hočemo in zahtevamo, da z našim imenom ne šušmari. Mi nismo in nočemo biti objekt za reklamo, ne povod za gosposke izlete, mi smo ljudje, smo državljani, ki hočemo živeti! Hočemo, da se nam po zakonu določeni prejemki ne pridržavajo po cela leta. Pri sedanjih nestalni vrednosti naše valute smo naravnost ogoljufani, ker se nam pridružujejo naši doplatki. Z denarjem, ki bi si ž njim pred poldrugim letom invalid lahko kupil obleko, si v kratkem času ne bo mogel omisliti niti — srajce! Potemtakem je vsako zadrževanje naših prejemkov naravnost zločin nad nami!

Glavna naša zahteva pa je: invalide invalidom! Mi nočemo več trpeti, da bi se norčevali iz nas in ukrepali o naših zadevah pikolovski demokratije, ampak zahtevamo, da pridejo v vse institucije invalidi, ki nas bodo razumeli. Zahtevamo, da se popravi krivica, storjena invalidom o priliki zadnje redukcije uradništva. Reducirani so bili invalidi, na svojih mestih pa so ostale razne vitkokrake gospice. Ali je to prav? Vsi razni gospodje, ki imate vedno polna usta besedi o ljubezni do invalidov, kje ste imeli opravljeno svojo ljubezen takrat?

Imamo invalidski davek. Kdo ga upravlja? Kam gre? Invalidi ne čutimo, da bi šel k nam. Zato pa zahtevamo: frak k fraku, invalid k invalidu! Tako bo naše vprašanje rešeno kmalu brez ceremonij, brez slavnostnih banketov in brez papirnatih kongresov!

Vsem vojnim žrtvam pa kličemo: V slogi je moč! Bodimo trdni! Česar ne zmore eden, dosežejo tisoči.

V tem znamenju je naša rešitev.

Položaj vojnih vdov.

Ljudje inrajo dom in njive,
vrtove, travnike in les,
ob potu moje so koprive. —
(J. Stritar.)

Ako komu, veljajo te besede nam vojnim vdovam. S tistim trehotkom, ko smo izgubile može, smo izgubile takorekoč življenje. Opora, zavetje, zaslomba — vse nam je leglo z našimi možmi za vedno v grob.

Tisti, ki so poklicani, da nas ščitijo, da nam pomagajo, da ne propade naša nedolžna deca, tisti prirejajo konference, kongrese in bankete, nas pa pustijo, da ginemo iz dneva v dan, prepuščene kolesju usode, da nas neusmiljene stere in vrže med smeti.

Vprašamo vas, merodajni činitelji, kje je tukaj pravica? Ali nismo tudi me dale domovini vse najdražje, kar smo premogle? Ali nismo žrtvovali svojih mož, ki bi nas bili spremljali skozi življenje tako, da bi nam ne bilo treba beračiti vaše milosti? Ali se nismo odpovedale sreči tihega družinskega življenja, ki je najslajši sen življenja vsake žene? Ali nismo v vojni dobi z nadčloveškim naporom vršile v družbi onemoglih starcev in neboljnih otrok poklice svojih mož, zlasti pri kmetijstvu? Takrat ste nas videli, da ste nas hvalili s praznimi besedami. Zda, ko se vam zdi, da smo svojo vlogo doigrale, bi nas radi pahnili kot brezpotrebno šaro med smeti.

Gospoda, tako ne pojde dalje! Podpora, ki jo dobivajo vojne vdove, je zasmeh in žalitev

spomina na naše može. In vendar bo le iz njihove krvi vzklil blagor domovine, le iz njihove krvi se redite tudi vi, ki nas danes sodite.

Zato pa vedite, gospodje, da tudi me nismo brez moči. Tudi me imamo orožje, ki je močnejše nego vaša oblast! Me imamo deco! In to deco, ta naš najdražji zaklad, bomo znale odgojiti tako, da bo pomnila, kdo je bil njen oče, kdo njena mati. S spretnostjo mater bomo polagale v mlada srca neizprosno sovraštvo do vseh, ki nas zatirajo. Učile jo bomo ljubiti domovino in sovražiti vse, ki jo hočejo imeti za molzno kravo! S tako doto opremljena bo rastla naša deca širom drage domovine. Bodite uverjeni, da še pride čas, ko bo nož, ki ga nam nedolžnim nastavljate na srce, obrnjen zoper vas. Ne s silo, ne z zahrbtnimi nakanami kakor vi proti nam, ne, ampak s pošteno vzgojo svoje dece se bomo borile zoper vas, borile vse do tlej, da vas premagamo in odstranimo.

Ženske smo, toda trpljenje nas je kovalo in ljubezen naš krepki, zato smo močne!

Vojna vdova.

Sirša seja Središnjega odbora Udruženja Ratnih invalidov v Beogradu.

Središnji odbor je povabil delegate vseh oblastnih (centralnih) odborov na širšo sejo, ki se je vršila dne 1. septembra t. l. v Invalidskem domu v Beogradu.

Predsednik tov. Dinič je ob 8. uri zvečer otvoril sejo. Našo organizacijo sta kot polnomočna delegata zastopala tovariša Tomc in Krušič.

Po otvoritvi je podpredsednik tov. Dinič podal pojasnilo o delovanju Središnjega odbora ter obrazložil pomen in namen te širše seje. Nato pride na vrsto vprašanje, ali naj pošljejo organizacije svoje delegate na medzavezniški invalidski kongres, ki se prične 10. septembra v Ljubljani. Razen tovariša Štefanoviča so bili vsi delegatje edini v zahtevi, da se organizacije tega kongresa ne udeležijo, pač pa naj se skličejo invalidski protestni shodi: 10. septembra v Ljubljani, 12. septembra v Zagrebu, 16. septembra v Beogradu. Predmeti govorov naj bi bili: Invalidski zakon, Izplačilo zaostalih doplatkov, ki dosejajo vsoto par sto milijonov dinarjev, Invalidski domovi in zdravilišča. Po kratki debati glede izvršitve je tovariš predsednik ob 3. uri zjutraj zaključil sejo, nakar sta se naša dva delegata takoj odpeljala v Ljubljano, da izvedeta vse potrebno za protestni shod.

Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

(Referat študijskega potovanja po italijanskih zavodih.)
Dr. Fran Minař, asistent kirurģičnega oddelka splošne
bolnice, Ljubljana. (Nadaljevanje.)

Delavna proteza ali pilon za stegno.

Pilon ali delavna proteza je artikuliran, ali neartikuliran. Sestavljen je iz menzole, ki jo nosijo tri opore in iz spodnjega nastavka. Tak pilon je zelo lahek in trpežen; marsikateri invalid sploh ne reflektira na paradno protezo, pač pa se zadovolji z malo modifikacijo, ki obstoja v tem, da se montira na pilon stopala.

Izdelovanje definitivne lesene proteze.

Bolonjska delavnica ima popolnoma poseben sistem, po katerem izdeluje definitivno protezo. Vsak delavec je strokovnjak za poseben del proteze, tako, da gre proteza, predno je izdelana skozi več rok. Druga posebnost v izdelovanju je takozvani „sistem dveh polovic“, po katerem izdelujejo nožni in stegov del proteze, t. j. konstrukcija se vrši v dveh polovicah, ki sta zlepljeni s klejem. Izdelovanje se vrši izključno z dletom, samo surovo delo na zunanji površini se vrši z žago.

Da pojasnim proceduro pri izdelovanju imenovane proteze, hočem popisati kot vzorec definitivno protezo za stegno. Delo se vrši na sledeči način: s cirkularno žago se zrežeta po vzorcu iz lepenke dve polovici za stegnenski del, ki se lahko pripravljata v serijah. Ti polovici se zvežeta provizorno z žebeljem. Najprej se vrši formiranje kolenskega dela proteze in sicer po stalnem premeru, ki znaša

9 cm v širini, 11 cm v višini. Delavec ima za kontrolo pripravljen model. Nato se vrši preparacijo notranje oline po posebnih merah iz lepenke. To notranje delo se vrši samo z različnimi dleti. Ko je notranja površina gotova, prične delavec obdelovati zunanjo stran, tako dolgo, da meri stena dogotovljene proteze približno 1 cm v debelini. Nato zlepijo definitivno obe polovici s klejem; na zadnji strani napravijo še dve odprtini, ki služita kot ventilacija.

Analogno se izdeluje iz dveh polovic in po vzorcih podkolenski del proteze, ki ga tudi popolnoma izotle, da je proteza bolj lahka.

Stopala delajo v serijah in jih nato adaptirajo na protezah. Tako izgotovljena proteza se uglaadi s steklenim papirjem, zunanja površina se pokrije z mokrim konjskim usnjem, ki se prilepi s klejem, usnje se prilepi radi trpežnosti in v preprečenje vlage; notranja površina se pokrije radi higieničnosti s celuloidom. Radi estetike pobarvajo zunanjo površino z anilinskim barvilom.

Na enak način izdeluje protezo za eksartikulacijo kokse, samo, da se mora medenični del izdelovati po modelu. Procedura je razvidna iz priloženih načrtov.

Posebnost bolonjske proteze za kokso je v tem, da je tudi artikulacija kokse izgotovljena v lesu. Proteza za podkolenski krn ima usnjeni pas, ki se zapenja na stegno.

Proteza za Pirogoff se izdeluje iz usnja.

Omeniti hočem še posebne modifikacije sredstev za ăretiranje kolenskega sklepa, ki so sedaj deloma v uporabi, ali se deloma v protezni delavnici preizkušajo.

Splošno se uporablja takozvani propulzor, obstoji iz otle lesene cevi, v kateri se nahaja močno pero. Propulzor ima namen, da mehanično ekstendira predkolenje pri hoji. Za osebe, ki dajejo prednost trdemu sklepu v kolenu, se modificira propulzor na ta način, da se mu primontira kljunast nastavek, ki je v zvezi z jekleno spiralo in se lahko odpira s pomočjo usnjenega traka. Poleg imenovanega lesenega mehanizma se nahajata sedaj v poskušnji 2 avtomehanizma.

Prvi je sestavljen iz jeklenega kljuna, ki je v zvezi z jekleno spiralo in fiksiran na notranji in zadnji površini podkolenskega dela proteze in iz drugega dela, ki je montiran v žlebu kolenske površine. Ta del ima zobčaste zarez, v katerih se kljunasti nastavek pri eventualnem padcu avtomatično ăretira, tako, da pohabljenec ne more pasti.

Drugi model, ki je v poskušnji, bazira na analognem principu, samo da je konstruiran popolnoma obratno, t. j. obstaja iz analognega kljuna, ki je fiksiran v notranjščini stegnovega dela proteze in ga dirigira krnki, pritiska na aluminjevo ploščo; krn pritiska pri hoji kljun v sličen zobčast mehanizem ter fiksira na ta način pri hoji kolena; če pritisk krna poneha, t. j. če se bolnik usede, se koleno mehanično upogne. Ta mehanizem je lahko pritrjen naravnost na zgornji rob stegnove proteze pod sednico, katera pritiska pri hoji na kljun in ga mehanično zapira.

Konečno hočem omeniti še priprsto in enostavno postopanje pri poskušnjah spodnje proteze. Da se spozna, kje bolnika tišči, se namaže z rdečim barvilom (opeka — denaturiran alkohol); odtisek na notranji površini proteze pokaže nadežne točke, ki se takoj lahko z dletom zdolbejo.

Proteza za amputirano zgornjo ekstremiteto.

Po bolonjskem načinu ne kaže ničesar posebnega. Če pogledamo v zgodovino, vidimo, da nismo od l. 1509. skoro v ničemur napredovali od znane proteze Götza v Berlichingen, ki se nahaja v norimberškem muzeju. Ta proteza je tako izvrstna, da je mogel Götz z njo držati sabljo in tako dobro z njo udarjati, kakor poprej z zdravim roko.

Od tega časa je tehnika zgoraj imenovane proteze zelo malo napredovala, saj kar se tiče praktične uporabe. Reči morem, da je nemška proteza za ta del prekosila romansko. Po mojem mnenju je najpopolnejša proteza te vrste ameriška roka po Carnes-u.

Bolonjska proteza je zanimiva zato, ker je zgotovljena za takozvane kinematoplastične krne.

Iz teh protez omenjam roko Fusaroli, ki je namenjena za dolge krne podlakti, ki izvajajo gibanje s pomočjo rotacije (supinacije in pronacije) na posebnem mehanizmu.

Gibanje drugih dveh Fusarolijevih modelov se vrši s pomočjo transmisije. Najnovejši model je namenjen za eno kinematizirano roko

s štirimi motorji. Poprej omenjene roke bolonjskega zavoda „Rizzoli“ so konstruirane iz lesa; „zgornji del, ki služi za oporo, je izdelan iz aluminija, ki je prevlečen z ameriškim gumijem in impregniran v gipsu pod pritiskom več atmosfer in pod vplivom visoke temperature; vse v avtoklavu.

Tako pripravljene nastavki so zelo trpežni, lahki in tudi higienični. Leseni del proteze je po mojem mnenju precej težak in vsled trenja malo primeren za gibanje. Zadnji model „Rizzoli“ je izdelan iz trdega gumija in aluminija. O praktičnem rezultatu se tačas ne morem izjaviti.

Delavna proteza je popolnoma slična nemškemu modelu po Simens & Schuckert-u.

Drugi ortopedični aparati.

Kar se tiče izdelovanja drugih ortopedičnih aparatov v sedlarskem oddelku, si dovoljujem sledeče pripomniti: Večji del modrcev, opornih aparatov za spodnje ekstremitete, različne zlebaste aparate za pseudoartroze, izdelujejo iz celuloida. Izdelovanje se vrši na mavčnem modelu na ta način, da se pokrije površina modela s trikojem, na katerega se namaže tekoči celuloid (celuloid in aceton). Med posebne plasti celuloida se vstavi radi večje nosilnosti okrogla, okoli 5 mm debela žica. Tako izgotovljeni aparati so zelo lahki, higienični in se telesu dobro prilagodijo.

Imel sem priliko ogledati si in opazovati praktično uporabo na ta način izgotovljenih aparatov pri otroški paralizi in pri mišični distrofiji; sestajali so iz celuloidastega oklepa z montiranim opornim delom za pazduho; zvezani so bili s pomočjo elastičnih trakov s spodnjimi opornimi deli za ekstremitete. Ti aparati so se zelo dobro obnesli, ker so zelo lahki.

Iz lastne skušnje vem, da so analogni aparati iz jekla in usnja zelo težki in ponavadi praktično neuporabni.

Iz jekla in usnja izgotavljajo v zavodu „Rizzoli“ samo oklepe za skoliozo, ki so deloma opremljeni z oporo za pazduho v obliki bergelja in imajo redresujočo peloto; deloma izgotavljajo take modrce tudi iz močnih jeklenih prees. Aparati te vrste se opirajo na spodnjem delu na kriste ossis ilei; v zgornjem delu imajo oporni pas za zatilnico. Namen takih aparatov je počasna redresija skolioze.

Za izdelovanje ortopedičnih čevljev za različne deformitete (equinus, skrajšane noge, pes cavus, in dr.) se uporablja pluta, impregnirana s celuloidom.

Vložke za plosko nogo (Plattfuss-Einlagen) izdelujejo iz mede, oziroma iz celuloida. Oporne aparate za paralizo zgornjih ekstremitet izgotavljajo iz aluminija in gumija.

S tem sem se dotaknil najbolj pomembnih točk splošne ortopedije, naprave protez in ureditve bolonjskih delavnic. Stara „Bonnonija“ je še vedno ona slavna univerza, ki je bila tudi prva v Evropi, katera je dajala od l. 1248. dalje tujcem od vsega sveta priliko, črpati temeljito znanost. Težko sem se od nje ločil posebno še tudi zato, ker so me prof. Putti in njegovi asistenti zelo prijazno in ljubeznivo sprejeli; dajali so mi v vsakem oziru možnost proučiti vse novosti in operativne metode zavoda, dovolili so mi objavljati različne ocene in prevode raznih nemških, angleških in francoskih publikacij v njih lastnem ortopedičnem glasilu „La chirurgia degli organi di movimento“, redigiranem po prof. Puttiju in v „Bibliografia ortopedica“, ki jo urejuje prof. Serra.

Obisk reedukacijskega zavoda za na živčnih bolne invalide v „Villa del seminario“ pri Ferrari.

Tekom svojega bivanja v Bolonji sem imel priliko obiskati zavod „Villa del seminario“ pri Ferrari, ki eden izmed najbolj urejenih reedukacijskih zavodov; namenjen je v prvi vrsti za invalide, ki bolehalo na različnih živčnih boleznih, ki so posledica vojske. Romantična lega tega zavetišča je kot nalašč ustvarjena za na živčnih bolne invalide. Pohabljeni se pečajo s poljedelstvom, vrtnarstvom, mizarstvom, čevljarstvom in krojaštvom. Po delu je dana invalidom prilika, da se razvedrijo; imajo namreč na razpolago veliko igrišče za nogomet, imajo pa tudi priliko zabavati se z veslanjem in z ribarstvom. Na razpolago imajo dalje vsa moderna zdravilna sredstva, n. pr. hidroterapijo, aeroterapijo in helioterapijo. Ves zavod je pod strokovnjaškim vodstvom zdravnikov nevrologov in enega kirurga.

Z ustanovitvijo tega zavoda je po mojem mnenju izvrstno rešeno vprašanje reedukacije in istočasnega zdravljenja na živcih bolnih invalidov. Po statistiki in skušnjah zavoda je bilo v tem oziru zelo mnogo doseženo. Stanje mnogih bolnikov se je zboljšalo in so bili poslani domov; neozdravljivim je pa dana prilika, da so saj deloma človeštvu koristni, ker se pečajo po možnosti z malimi vrtnarskimi ali poljedelskimi opravili in tako lažje prenašajo grenko življenje invalida. Ta način je edino racionalno sredstvo, s katerim je mogoče preprečiti postopanje in prosjačenje invalidov in jim olajšati njih usodo.

Pravilnik

za izvrševanje zakona o začasnih pomoči invalidom in rodbinam umrlih, padlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojniških žrtev. (Naljevanje.)

K členu 5.

§ 23. Zasebniki dobrodelne organizacije in tuje misije smejo odpreti reedukacijske šole za strokovni pouk v rokodelskih obrtnih, ki so navedeni v členu 12. zakona o radnjama (obrnem zakonu), toda le s predhodno dovolitvijo ministrstva za socialno politiko, ki da tako dovolitev samo, če dajo te vrste šole vso garancijo, da se bodo povsem držale načel, ki jih predpiše ministrstvo.

Te vrste reedukacijskih šol so pod stalnim nadzorstvom ministrstva za socialno politiko, ki jih sme ukiniti, ako prestane potreba ali možnost za uspešno delovanje.

K členu 6.

§ 24. Koliko časa naj traja pouk invalidov, ki se izučujejo v zavodih, navedenih v členu 5. zakona, odredi uprava dotičnega zavoda šele po izvestnem času, najkasneje pa v dveh mesecih po invalidovem vstopu v zavod — ko se je na podstavi njega sposobnosti, volje in napredka dovolj uverila, koliko časa mu je neizogibno treba, da se tolikanj izuči v izvoljenem obrtu, da je od njega po pravici pričakovati uspešnega mojstrskega izpita.

§ 25. V puškarskem, podkovskem, dimniškarskem, krušarskem (s pekovskim in slaščičarskim), voskarsko-medičarskem, klobarskem in gradbeno-podjetniškem obrtu se smejo invalide, ki se hočejo koristiti z olajšavami tega zakona glede opravljanja mojstrskega izpita, izučevati samo v šolah, ki jih odredi ministrstvo za socialno politiko.

Glede ostalih rokodelskih obrtov po členu 12. zakona o radnjama sme invalidski oddelek ministrstva za socialno politiko invalidu dovoliti, da se izučuje pri zasebnih mojstrih; pri tej priliki sklene z mojstrom pogodbo, v kateri se morajo urediti vsa vprašanja o vzdrževanju, plači in strokovnem pouku v zmislu tega zakona o radnjama.

§ 26. Invalidi, ki dokažejo, da so pri katerikoli mojstru ali kot samouki izvrševali obrt najmanj leto dni, morajo, preden se zglase k mojstrskemu izpitu, vstopiti v invalidsko šolo ministrstva za socialno politiko najmanj za dva, največ pa za tri mesece, da si pridobijo v tem času potrebno teoretično znanje in čim boljše praktično izobrazbo z izirom na svojo poškodbo.

K členu 7.

§ 27. Dan, ko se dovrši strokovni pouk, je redoma oni, s katerim poteče rok, ki je bil dotičnemu invalidu odrejen za strokovni pouk. Uprava dotične šole sme ta rok podaljšati največ za mesec dni, če ni invalid v odrejenem roku še pokazal toliko napredka, kolikoršen je predpisan v § 5., ali če je v šoli samo eden ali če sta dva ali največ pet invalidov in ne bi bilo koristno, sklicevati izpraševalno komisijo. Toda v takih primerih ne sme trajati strokovni pouk preko roka 12 mesecev, predpisanega v zakonu.

K členu 11.

§ 28. Obseg in besedilo diplome predpiše ministrstvo za socialno politiko. V njej mora biti navedeno, s koliko glasovi je invalid opravil izpit; istotako pa mora biti v besedilu navedeno v zmislu člena 12. tega zakona, kakšne pravice daje diploma invalidu in s kakšnimi omejitvami.

Kaj pripada invalidu po diplomi o opravljenem izpitu, predpisuje člen 14. tega zakona. Te stvari da invalidu v odrejenem roku ob

predpisanih pogojih s pooblastilom uprava invalidske šole ali neposredno invalidski oddelek ministrstva za socialno politiko, ki mora o pravem času pripraviti vse, da se izpolni ta zakonski predpis. — Izjema je dopustila samo pri posojilih, če invalid do tega roka ne predloži predpisanega jamstva. Toda upravi dotične šole se nalaga, da mora o pravem času invalida obvestiti o tem pogoju za posojilo.

§ 29. Diploma o opravljenem mojstrskem izpitu se daje samo invalidom rokodelskih obrtov. Za ostale vrste industrijskih in obrtnih poklicev, v katerih se invalide izobražajo v invalidskih šolah, se daje samo potrdilo v zmislu poslednjega odstavka člena 11. zakona o radnjama.

Istotako se daje potrdilo o trajanju pouka in uspeha invalidom, ki se izučujejo v raznih granah poljedelstva ali v drugi stroki. Poleg tega potrdila sme dotična šola invalidu izdati tudi redno izpričevalo, ki je predpisano za one gojence dotičnega zavoda, ki niso invalide.

K členu 12.

§ 30. V novopridruženih pokrajinalih bivše avstroogrške monarhije razen v Bački, Banatu in Baranji, veljajo o trajanju strokovnega pouka invalidov in njih pravicah po končanem pouku kakor tudi o olajšavah za samostalni poklic v prvi vrsti predpisi avstrijskega obrtnega zakona iz leta 1907. in ogrskega zakonskega člena XVII. iz leta 1884., nadalje bosensko-hercegovaškega obrtnega zakona z vsemi poznejšimi izpremembami in dopolnitvami, in sicer zlasti z onimi, ki so jih izdala pristojna oblastva med svetovno vojno.

K členu 13.

§ 31. Invalidom, ki se izučujejo v posebnih invalidskih zavodih, se daje razen stanovanja in hrane v uporabo za čas strokovnega pouka obleka za delo in za na ulico, obutev in perilo. — Vse te stvari so državna svojina, ki jo mora čuvati invalid kar najskrbneje. Za namerno kvarjenje zavodskih stvari je tudi materielno odgovoren po predpisih hišnega reda dotičnega zavoda.

Ko vstopi invalid v zavod, dobi v uporabo delovno obleko ali plašč, ki mu mora trajati 6 do 12 mesecev po kakovosti; 1 par čevljev za 8 mesecev; za prvih 6 mesecev pa dobi: 2 garnituri perila, 2 para nogavic ali obujkov, 2 robca in, samo če je treba, klobuk in zimsko suknjo. Po teh rokih se morajo raztrgane in neuporabne stvari zamenjati za nove stvari, ako se prve ne dajo popraviti.

Ortopedski čevlji se dajo po predpisu § 7.

Po uspešnem pouku ob odhodu iz zavoda sme uprava najsiromašnejšim invalidom, ki plačujejo manj nego 15 dinarjev neposrednega davka, podariti zavodske stvari, ki jih imajo na sebi.

§ 32. Državna podpora se daje ob času strokovnega pouka samo onim invalidom, ki se strokovno izučujejo izvan posebnih invalidskih zavodov s predhodno odobritvijo invalidskega oddelka ministrstva za socialno politiko (oblastnega invalidskega odseka).

Višino državne podpore odreja v vsakem posebnem primeru pristojna invalidska oblastna uprava po krajevnih razmerah in potrebah. Ko se odreja višina pomoči, je treba upoštevati vse okoliščine, ki vplivajo v zvišbo ali znižbo te državne podpore (kakor n. pr. brezplačno stanovanje, hrana, ustanova, denarna ali materialna pomoč itd.), ki jih dobiva invalid od druge strani.

§ 33. Invalidi, ki se izučujejo v posebnih invalidskih zavodih, imajo za vsak delovni dan pravico do plače, ki znaša v prvem mesecu njih pouka 1, v drugem 1:5, v tretjem in nadaljnjih mesecih pa najmanj 2 dinarja.

Do te plače imajo pravico vsi invalide, ne glede na to, ali prinaša njih delo dotičnemu državnemu zavodu kaj dohodka ali ne. Ako prinaša dohodek in ako kažejo marljivost pri delu, zviša uprava zavoda po tretjem mesecu sporazumno z učitelji in mojstri to plačo do največ 4 dinarjev za vsak delovni dan.

Pravico do plače 1 in največ 2 dinarjev ima tudi oni invalid, ki se izučuje pri zasebnem mojstru, od katerega ne dobiva nobene plače. Pravico do iste plače imajo tudi oni invalide, ki hodijo v razne tečaje ali šole, v katerih so zaposleni večji del dneva.

To pravico do plače v zmislu prednjega odstavka vpoštevajo invalidski oddelek (invalidski odsek) ob določanju državne podpore v zmislu § 31.

§ 34. Od mesečnega zneska plače, ki jo dobiva invalid kot učenec, se mu daje v gotovini ena polovica; druga polovica pa se nalaga plodonosno na vložno knjižico pri denarnem invalidskem zavodu. Ta zavod odredi uprava dotičnega zavoda. Invalid sme tudi drugo polovico svoje mesečne plače naložiti na isto knjižico. Vložne knjižice hrani uprava dotičnega zavoda ali pa invalidski odsek, ki jih izroča njih lastnikom, ko po dokončanem pouku odidejo iz zavoda. Z denarnimi zavodi je skleniti pogodbo, s katero se denarni zavod zavezuje, da izplača, ne glede na eventualne druge svoje predpise, ob isti priliki glavnico in obresti brez ozira na njih višino.

Plačo in plodonosno naložene obresti sme dvigniti invalid prej samo z dovolitvijo šolske uprave ali invalidskega oddelka ob veliki potrebi ali če se mu nudi prilika za nabavo, ki bi tvorila praktično investicijo z ozirom na njegov samostojni in stalni poklic.

§ 35. Če izdeluje invalidski zavod stvari za svojo potrebo ali za prodajo, obremenja plača invalidskega učenca v zmislu prednjih paragrafov dotično proračunsko pozicijo ali obratno glavnico ali delovno moč; v ostalih primerih pa obremenjata plača in denarna podpora v zmislu § 31. narodni fond za invalide in rodbine vojnih, padlih v vojni, in sicer oni kredit, ki se odredi v ta namen ali za podpore pri ustanovitvi ali izboljšavi samostojnega pridobitnega položaja.

§ 36. Hišni red invalidskih šol odobruje ministrstvo za socialno politiko.

Razne vesti.

Medzavezniški invalidski kongres v Ljubljani se vrši 10., 11. in 12. septembra. Kongres, ki bo po vsem kar doslej vemo o njem, le nekaka komedija, je za nas brez pomena. Po soglasnem sklepu zastopnikov naših organizacij je odrejeno, da se kongresa ne udeleži noben naš zastopnik. Nam je invalidsko vprašanje — vprašanje življenja; zato ga smatramo vedno resno. Nikakor pa ne moremo soglašati s tem, da bi se pod firmo reševanja invalidskih zadev vršila reklama za industrijo, trgovino in sploh za stvari, ki z nami nimajo nikakega opravka. **Mi smo dali domovini svoje zdravje, zato pa sedaj od domovine upravičeno zahtevamo, da nam da možnost obstanka.** Kongrese v tem pravcu bi mi toplo pozdravljali, zborovalcev pa, ki hočejo pod našim imenom paradirati v frakih, ne poznamo. Mi hočemo življenje, pošteno življenje ob poštenem delu, frake in ceremonije pa prepuščamo tistim, ki so jim všeč!

Udruženje jugoslovanskih invalidov. Te dni (1. septembra 1922.) je bilo v Beogradu zborovanje zastopnikov invalidskih organizacij. Naš centralni odbor sta zastopala tovariša Tomc in Krušič, ki sta pojasnila položaj vojnih žrtev v Sloveniji. Po temeljitem razmotrivanju položaja so vsi delegati pristali z veseljem na to, da se združijo vse vojne žrtve v državi v eno enotno organizacijo.

Mi Slovenci smo vedno najhuje občutili breme razcepljenosti ter smo ravno zato tudi vedno najbolj in najiskreneje gojili misel udruženja z brati Srbi in Hrvati. Da je postala zdaj ta misel uresničeno dejstvo, nam daje up in pogum,

da z vedrim pogledom zremo v bodočnost. Cesar nismo mogli doseči posamič, bomo s primerno vztrajnostjo gotovo dosegli ujedineni. Zato pa živela sloga trpečih, živelo udruženje jugoslovanskih vojnih žrtev!

Redni občni zbor se je vršil dne 3. IX. t. l. v Kočevju. Občni zbor je vodil tov. Belinc od centrale iz Ljubljane. Poverjeništvu obstoji še na eno leto, vendar si je pa pridobil mnogo članov in članic. Prejšnji odbor si je mnogo prizadeval. Stari odbor ni mogel nadalje delovati, ker je več odbornikov vsled bolezni moralo odstopiti.

Koga podpira država? V Kraljevu v Srbiji je nedavno umrl neki vraglovec, za katerega je svoječasno država rekvirirala stanovanje pri neki revni vdovi. V zapuščini tega moža so našli vsoto 50.000 dolarjev, kar znaša v kronah okoli 15 milijonov kron. Seveda je mož prejemal kljub svojemu prav čednemu premoženju tudi še državno podporo v znesku 1200 K mesečno. To pa zato, ker v naši državi nimamo invalidov in lačnih ljudi.

Ministrstvo za socialno politiko je povabilo razen naše organizacije delegate vseh invalidskih organizacij naše kraljevine na sestanek, ki se vrši dne 7., 8. in 9. t. m. v Deželnem dvorcu v Ljubljani. Zastopniki organizacij, vlad in ministrstva bodo pri teh sestankih pretresali načrt invalidskega zakona.

Čudno se nam zdi, da naša organizacija ni dobila vabila. Ali je mogoče zaležalo v predalih gospoda vladnega svetnika dr. Goršiča?

Tudi ministrstvo za socialno politiko se je obneslo sijajno. Od nas pričakuje, da proučimo zakon v par dneh, samo ga je pa kovalo — cela leta.

Komentar bi bil odveč.

Pozor!

Protestni shod vojnih invalidov, vdov in sirot sklican na nedeljo dne 10. t. m. v dvorani Mestnega doma v Ljubljani se prekliche vsled brzojavke središnjega odbora iz Beograda, da je vlada vse zahteve vojnih žrtev sprejela in da vsa podrobna pojasnila slede pismeno.

CENTRALNI ODBOR.

Prizorček.

Dne 14. julija sem bil kot član deputacije pri gospodu vladnemu svetniku dr. Goršiču. Pri odhodu me je gospod vladni svetnik nagovoril takole:

„Gospod Juvan! Vi ste še moj dolžnik, ker ste me brez povoda napadli v vašem listu, kjer ste odgovorni urednik, in mi še niste dali zahtevanega zadoščenja. Vam pa ne dam roke.“

Po teh besedah je gospod vladni svetnik umaknil roko, jaz pa nisem mogel drugega nego reči:

„Hvala lepa, gospod vladni svetnik! Klanjam se!“

Pripominjam le, da v predmetnem članku, zaradi katerega obrača name srd gospoda vladnega svetnika, on sam ni bil napaden in mi je zato njegovo vedenje neumljivo.

Sicer pa to le kot — prizorček.

Fricko Juvan.

Vladnemu svetniku dr. Goršiču v album.

Centralni odbor me je pooblastil, da grem v družbi dveh tovarišev kot deputant k Vam, takrat namestniku šefa oddelka za socialno politiko, intervenirat v raznih invalidskih zadevah. Med vrati Vaše sobe ste me ustavili in pahnili skozi vrata, ki ste jih nato lepo zaprli.

Za to velikodušno delo v blagor invalidov se Vam najiskreneje zahvaljuje

s primernim spoštovanjem

Fricko Juvan,
100% vojni invalid.

Kakšne pravice uživa zastopnik organizacije vojnih invalidov pri posvetovalni komisiji?

Odgovor je kratek. Vladni svetnik dr. Goršič ga pričo vseh članov komisije nahruli: „Ven!“

Tako se je nedavno zgodilo podpisanemu.

Fricko Juvan,
t. č. zastopnik invalidov
pri posvetovalni komisiji.

V spomin tistemu, ki se ga tiče.

Dne 11. junija sva šla podpisana k vladnemu svetniku dr. Goršiču, pooblaščen od Centralnega odbora, s tretjim tovarišem kot deputanta intervenirat v neki važni invalidski zadevi.

Gospod vladni svetnik, kot načelnik invalidskega odseka, naju je enostavno sklomplimentiral ven, češ da ne more konferirati z nama, ker sva njemu podrejena uslužbenca.

Radovedna sva, bi li gospod vladni svetnik odklonil konferiranje z nama, ako bi rabil na primer — pomoč v strelskem jarku?

Tone Ušan.

Roš Edvard.

Tiskovni sklad.

Za tiskovni sklad so darovali sledeči:

G. M. Gogala na Bledu	Din 40.—
G. Karl Klander v Ljubljani	„ 12.—
G. Joško Valend v Zagorju ob Savi	„ 10.—

Skupaj Din 62.—

Vsem darovalcem iskrena hvala! Tovariši, posnemajte jih!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.

Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

**Strojno
mizarstvo**

**Vojni invalid
M. Gogala na Bledu**

Zahtevajte oferte!

**Izdeluje in dobavlja
vsakovrstne mizarške
izdelke po naročilu
in konkurenčnih cenah**

**Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica**

**Sprejema se vsa v to stroko spadajoča
dela, stavbna in galanterijska, pokri-
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-
delovanje ornamentov. napeljave vodo-
vodov, kopalnih sob etc.**

Postrežba točna, delo ceno in solidno.